

MEMÒRIA

Els treballs a la fossa comuna de Móra d'Ebre acaben amb la recuperació de 177 cossos

La fossa de Santa Magdalena de Baix és la fossa comuna més gran que s'ha obert mai a Catalunya

Móra d'Ebre A. Prunera

Els treballs acaben a la fossa de Santa Magdalena de Baix a Móra d'Ebre. L'equip d'arqueòlegs pràcticament ha enllestit la retirada dels cossos que han aparegut al voltant de l'antic hospital de rereguarda i properament s'analitzaran genèticament per a poder identificar-los i lliurar-los a les seues famílies. Amb els sis mesos i mig d'excavació, a la fossa de Móra d'Ebre s'han recuperat un total de 177 cossos d'excombatents durant la Batalla de l'Ebre i es convertix així en la fossa més gran que s'haja obert mai a Catalunya.

El mas de Santa Magdalena de Baix a les acaballes de la serra de Cavalls va ser habilitat com un hospital de rereguarda l'any 1938 i rebia combatents provinents del front de l'Ebre. Molts d'ells havien de ser intervinguts d'urgència a l'interior del mateix mas, on treballaven metges com el doctor Gras, el neozelandès Douglas Jolly o el sud-africà Reginald Saxton. Alguns dels soldats no sobreviuen a les intervencions o arribaven ja morts a Santa Magdale-

Les rases obertes amb el mas de Santa Magdalena de fons. / FOTO: A. P.

na, i eren enterrats en una parcel·la darrere de la masia.

La llibreta que el doctor Miquel Gras utilitzava durant les seues estades a Santa Magdalena i altres hospitals durant la Guerra ha permès conèixer la identitat dels soldats que tractava, la seva data d'arribada, el diagnòstic, les cures que els aplicava i també la seva data d'evacuació o defunció. Gràcies a aquest manuscrit, s'ha pogut co-

nèixer que el soldat Josep Aubeso va ser atès a la fossa i va perdre la vida. La seua filla va inscriure el seu nom al cens de desapareguts i vol recuperar les seues restes. Com centenars de familiars que busquen desapareguts, ja ha cedit una mostra d'ADN a la Generalitat i, properament, també s'analitzaran les dades genètiques dels 177 cossos que s'han recuperat. Després s'encreuaran les dades genètiques

i, si coincideixen i s'estableix una relació de parentiu, es lliuraran les restes als familiars.

Els cossos recuperats a la fossa de Santa Magdalena són d'excombatents de la Batalla de l'Ebre i alguns han aparegut amb amputacions o fèrules d'immobilització. Alguns primers treballs genètics han pogut demostrar que una bona part eren menors d'edat. La majoria van ser enterrats en una seixantena de

petites rases, on es dipositaven un o dos cossos, però també han aparegut dos grans llocs d'enterrament amb una quinzena de cossos cadascun. En una zona propera també es van localitzar les restes de material mèdic i quirúrgic que es va utilitzar per atendre els soldats ferits.

Els treballs a la fossa de Móra d'Ebre van començar al mes de desembre del 2020 davant el mas de Santa Magdalena, però la col·laboració d'un veí del municipi -que havia viscut a la masia de petit- va ser fonamental per a replantejar les excavacions. Va donar a conèixer a l'equip d'arqueologia que les restes estaven a la part de darrere del mas, en una finca que havien mantingut sense cultivar per la probable presència de les restes humanes.

La intervenció al mas de Santa Magdalena està emmarcada dins el pla de fosses de la Generalitat i ha estat executada per l'empresa Itiltra Arqueologia. En les properes setmanes, el Departament de Justícia decidirà quina serà la següent fossa que s'obrirà entre les 380 que hi ha confirmades a Catalunya. ■